

คำกล่าวพิธีเปิดการสัมมนาและปาฐกถาพิเศษ
โครงการสัมมนาวิชาการ “บทบาทรัฐสภากับการปฏิรูปการเมืองไทย”
โดย นายชัย ชิดชอบ
ประธานรัฐสภา
วันจันทร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๑
ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ

ท่าน เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

ท่าน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ท่านวิทยากร และ

ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติให้เป็นประธานเปิดโครงการสัมมนาทางวิชาการ ในหัวข้อ “บทบาทรัฐสภากับการปฏิรูปการเมืองไทย” และเป็นวิทยากรปาฐกถาพิเศษ ในหัวข้อ “บทบาทรัฐสภาในฐานะเสาหลักประชาธิปไตย” ที่รัฐสภา และสถาบันพระปกเกล้าได้ร่วมกันจัดขึ้นในวันนี้ ทั้งนี้เพื่อร่วมฉลองในวาระวันประชาธิปไตยสากล ประจำปี ๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา

วันประชาธิปไตยสากลมีจุดเริ่มต้นมาจากมติของที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของหลักการประชาธิปไตย และมองว่าประชาธิปไตยมีลักษณะเป็นสากล ที่ไม่ได้มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะ และไม่ได้เป็นของประเทศหรือของภูมิภาคใดโดยเฉพาะ เพื่อตอบสนองต่อมติดังกล่าว สหภาพรัฐสภาจึงได้เชิญชวนให้ประเทศสมาชิกจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อรณรงค์ส่งเสริมประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก ซึ่งมีความหมายว่า “การปกครองโดยประชาชน” การปกครองในระบบนี้ยึดหลักว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของ

ประชาชน และให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องไม่สร้างความเดือดร้อนหรือเบียดเบียนบุคคลอื่น จุดประสงค์หลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยคือ การธำรงรักษาและสนับสนุนศักดิ์ศรีและสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ให้ได้รับความยุติธรรมทางสังคม ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจและพัฒนาการทางสังคมในชุมชน รวมไปถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมและการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อสันติภาพของโลก

สหภาพรัฐสภาได้ให้หลักการ ๗ ข้อ เกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตยที่ทั่วโลกยอมรับกันว่าประชาธิปไตยต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการคือ

๑. ต้องมีรัฐสภาที่เข้มแข็ง
๒. มีการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์และเป็นธรรม
๓. ต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
๔. ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางเพศและความเป็นธรรม
๕. มีประชาสังคมที่กระตือรือร้น
๖. ต้องมีพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพ และ
๗. มีสื่อมวลชนที่ทำงานอย่างอิสระ

จากหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารัฐสภาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยจะถือกำเนิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการตั้งสถาบันทางฝ่ายนิติบัญญัติที่เรียกว่ารัฐสภา รัฐสภาจึงถือเป็นสถาบันที่เป็นหัวใจหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับประเทศไทย สถาบันรัฐสภาถือกำเนิดมาพร้อมกับการสถาปนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงอาจกล่าวได้ว่า รัฐสภาเปรียบได้กับเสาหลักในการขับเคลื่อนและธำรงไว้ซึ่งความเป็นประชาธิปไตย โดยทำหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติ และตรวจสอบการบริหารของฝ่ายรัฐบาล ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในทุกภาคส่วนของสังคม ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ของคนในสังคมให้รู้จักคิด วิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล มีหลักวิชาการ รู้จักมองอะไรในลักษณะกว้างไกลอย่างมีวุฒิภาวะ โดยไม่มองแบบแบ่งข้างอย่างง่ายจนเกินไป รู้จักวิเคราะห์สภาพสังคม ระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง และทุนนิยมผูกขาดทางเศรษฐกิจได้อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์เชิงเปรียบเทียบเพื่อแสวงหาการพัฒนาทางเลือกใหม่ที่เน้นประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง การจะแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนนั้น จะต้องให้ความรู้

ทางการเมืองแก่ประชาชน โดยให้ตระหนักรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตน รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในปัจจุบันรัฐสภาก็ได้มีบทบาทสำคัญในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นระดับเยาวชนตามโครงการส่งเสริมประชาธิปไตย และผู้ที่สนใจทั่วไปที่เข้าเยี่ยมชมรัฐสภา นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ให้ความรู้ทางการเมืองการปกครอง พร้อมทั้งข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ของรัฐสภา เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยง่าย ซึ่งในการนี้ได้รวมถึงการออกกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อเป็นการบังคับให้ส่วนราชการเปิดเผยข้อมูลให้ตรงกับหลักการบริหารบ้านเมืองให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยยึดหลักโปร่งใสตรวจสอบได้

ในส่วนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐสภาในการควบคุมและตรวจสอบต่างๆ เพื่อให้การบริหารประเทศดำเนินไปตามแนวทางของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

๑. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน คือ การสอดส่องหรือกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหารตามวิธีที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติมีการถ่วงดุลระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจเกินขอบเขตจนอาจทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินไว้ในหลายประการ เช่น การตั้งกระทู้ถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในเรื่องใดๆอันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ รวมทั้งการเสนอญัตติ เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ซึ่งเรื่องนี้ถือว่าเป็นมาตรการในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินที่ชัดเจนและมีความสำคัญมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก หากผลของการลงมติปรากฏว่า มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ก็จะทำให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายนั้นต้องพ้นจากตำแหน่งไป นอกจากนี้ยังมีมาตรการอีกหลายเรื่อง ที่ถือว่าเป็นการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินด้วยเช่นกัน เช่น เรื่องการเลือกผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ดังเช่นเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติเลือกนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีด้วยคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่ ซึ่งได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

นอกจากที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีกระบวนการอีกหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องว่าเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินในทางอ้อมได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการเสนอญัตติให้สภาหรือรัฐบาลดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การตั้งกรรมาธิการขึ้นมาเพื่อพิจารณาศึกษาเรื่องใดๆตามที่สภามอบหมาย รวมถึงการหารือต่อที่ประชุมสภาเพื่อให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาหรือชี้แจงข้อสงสัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น

๒. อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบกิจการสำคัญของชาติ ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีบทบาทร่วมกับสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้ความเห็นชอบในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เช่น การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระมหากษัตริย์ การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา (หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา หรือมีผลผูกพันด้านการค้าการลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งรัฐสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วันนับแต่วันได้รับเรื่อง ตามมาตรา ๑๕๐ วรรคสอง)

๓. อำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ สามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้ดำเนินการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ระดับสูง ที่มีพฤติการณ์ร้ายวชผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ตามมาตรา ๒๗๑ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการไต่สวนและวุฒิสภาจะเป็นผู้พิจารณาลงมติถอดถอน

จะเห็นได้ว่าบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญต่อการปกครองประเทศ ซึ่งต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำเนินการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และสามารถอธิบายให้เหตุผลต่อสาธารณชนได้ อีกทั้งบุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยจะต้องไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายหรือความ

ครอบงำใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของ
ปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง นี่คือหลักการสำคัญที่จะนำไปให้กระบวนการของฝ่ายนิติ
บัญญัติได้ดำเนินไปตามครรลองประชาธิปไตยและสอดคล้องกับหลักการที่ว่า การปฏิบัติ
หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

การสัมมนาในวันนี้ เป็นการเสนอข้อมูลทางวิชาการที่ครบถ้วนจากวิทยากร
ที่มีประสบการณ์โดยตรงทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งหัวข้อและรายละเอียดเนื้อหา
การจัดสัมมนา เป็นการให้ความสำคัญกับบทบาทของรัฐสภาใน ๒ นัยยะ กล่าวคือ

ประการแรก แนวทางการเสริมสร้างสังคมสมานฉันท์เพื่อแก้ไขปัญหาความ
ขัดแย้งของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยผ่านประสบการณ์จากต่างประเทศ

ประการที่สอง บทบาทรัฐสภากับการปฏิรูปการเมืองไทยในมุมมองของอดีต
ประธานรัฐสภาผู้มีประสบการณ์ทางการเมือง และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในแวดวง
รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

ผมเชื่อว่า การจัดโครงการสัมมนาฯ ครั้งนี้จะเป็น โอกาสอันดีที่ท่านทั้งหลาย
จะได้เรียนรู้สิ่งดี ๆ และเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน เพราะวิทยากรที่มาให้ความรู้ล้วน
แต่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์สูงในด้านการเมืองการปกครองทั้งในเชิง
วิชาการและในเชิงปฏิบัติ

ในโอกาสนี้ผมต้องขอขอบคุณคณะผู้จัด ที่ได้ร่วมมือกันจัดโครงการที่ดี
และมีประโยชน์เช่นนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสถาบันพระปกเกล้าจะเป็นกำลังสำคัญใน
การให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาทั้งทางกฎหมายและความรู้ทางการเมืองการ
ปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อบุคคลในวงงานรัฐสภาในครั้งต่อ ๆ ไป ใน
ขณะเดียวกันผมต้องขอขอบคุณท่านวิทยากร และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัด
โครงการในครั้งนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิด “โครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง
“บทบาทรัฐสภากับการปฏิรูปการเมืองไทย” ขอให้การสัมมนาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไป
ด้วยดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ และขออำนวยการให้ทุกท่านในที่แห่ง
นี้ จงประสบแต่ความสุขสวัสดิ์โดยทั่วกัน

ขอบคุณครับ

ปาฐกถาปิดการสัมมนาวิชาการ “บทบาทรัฐสภากับการปฏิรูปการเมืองไทย”
เรื่อง “บทบาทรัฐสภากับการสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมือง”

โดย รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ บุญทอง

รองประธานวุฒิสภา คนที่สอง

วันจันทร์ที่ 10 พฤศจิกายน 2550 เวลา 16.30-17.00 น

ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมการสัมมนาทุกท่านคะ

ดิฉัน รู้สึกเป็นเกียรติ และมีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้รับมอบหมายจากท่านประธานวุฒิสภา ซึ่งติดภารกิจสำคัญต่างจังหวัด ให้ดิฉันมาร่วมการสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อ “บทบาทรัฐสภากับการปฏิรูปการเมืองไทย” ซึ่งรัฐสภาและสถาบันพระปกเกล้าร่วมกันจัดขึ้นในโอกาสวันฉลองประชาธิปไตยสากลในปีนี้ และจะกล่าวปาฐกถาในหัวข้อเรื่อง “บทบาทรัฐสภากับการสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมือง”

ดิฉัน จึงใคร่ขอทำความเข้าใจร่วมกันในสองประเด็นหลักตามหัวข้อที่จะกล่าวปาฐกถา คือ ประเด็นบทบาทของรัฐสภา และประเด็นการสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองโดยรัฐสภา

เราตระหนักกันดีว่า รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้ง และสมาชิกวุฒิสภามาจากเลือกตั้งและการสรรหา เราเห็นว่าที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภามีที่นั่งซึ่งจะประกอบกันเข้าเป็นรัฐสภาได้ รวมทั้งรู้ด้วยว่า ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา จะอยู่ในตำแหน่งวาระละกี่ปี สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราจำกันได้แม่นยำ และตระหนักกันดีอยู่แล้ว

แต่จะมีสักกี่คนที่ทราบถึงข้อเท็จจริงว่า “รัฐสภามีบทบาทหน้าที่อะไร” หลายต่อหลายครั้งที่หน้าที่ และการทำงานของรัฐสภาถูกลบเลื่อนไปโดยอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร โดยที่ประชาชนเองไม่เข้าใจถึงระบบการทำงานของรัฐสภาอย่างถ่องแท้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายยิ่ง รัฐสภานอกจากจะเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าประเทศของเราใช้ระบอบการปกครองแบบสากลคือ ระบอบประชาธิปไตยแล้ว ประชาชนสามารถใช้เสียงของตัวเองผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทั้งสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคมภายใต้การทำงานในระบอบ

ประชาธิปไตย ในกระบวนการทางรัฐสภาภายใต้หลักการว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่อำนาจมาจากประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน บนพื้นฐานของธรรมาภิบาล และความยุติธรรม

ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาจะ สำหรับประเด็นเรื่อง บทบาทของรัฐสภานั้น เมื่อเข้านี้ท่านประธานรัฐสภา ฯพณฯ นายชัย ชิดชอบ ก็ได้กล่าวในการเปิดสัมมนาและปาฐกถาพิเศษ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และบทบาทของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยสมบูรณ์แล้ว ดิฉัน จะขอกล่าวขยายความในบางส่วนเฉพาะที่สัมพันธ์กับการเมืองภาคพลเมืองของรัฐสภาที่สำคัญจะ

บทบาทของรัฐสภาในการเป็นตัวแทนของประชาชน สมาชิกรัฐสภาเป็น ผู้ที่เข้าไปใกล้ประชาชนมากที่สุด การเข้าไปใกล้ประชาชนของสมาชิกทั้งสองสภาจะมาก หรือน้อยอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และในลักษณะของภารกิจ แต่โดยรวมแล้วสมาชิกรัฐสภาในฐานะผู้แทนของประชาชนชาวไทย ควรจะต้องมีอุดมการณ์ใกล้เคียงกัน คือ เพื่อประโยชน์ของประชาชน หรือที่ยิ่งใหญ่มักรู้ว่านั่นคือ เพื่อผลประโยชน์ของชาติ

ส่วนประชาชนเอง เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนก็มีสิทธิในการร้องทุกข์ ร้องเรียนต่อสมาชิกเพื่อนำเข้าสู่สภาเพื่อพิจารณา รวมทั้ง ประชาชนสามารถรวมตัวกันเคลื่อนไหว และขอคำตอบจากการประชุมในสภา ซึ่งไม่เฉพาะแต่ผู้เกี่ยวข้องในสภาทั้งสองสภาเท่านั้น ยังรวมถึงผู้มีอำนาจทางฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นผู้กำหนดและน่านโยบายไปใช้ในการบริหารประเทศก็มีหน้าที่ในการให้ความกระจ่างเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมของประเทศผ่านทางรัฐสภาอีกด้วย

บทบาทในการตรวจสอบ รัฐสภาจะเป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล รวมไปถึงงบประมาณ ซึ่งใช้ในการบริหารประเทศทุกด้าน ซึ่งในส่วนดังกล่าว รัฐสภาจะมีคณะกรรมการอิสระต่างๆ ซึ่งในปัจจุบัน คณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรมีทั้งสิ้น 35 คณะ ในส่วนของวุฒิสภามีทั้งสิ้น 23 คณะ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตราที่ 135 ได้กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการทั้งสามัญ และวิสามัญเอาไว้ว่า เป็นคณะกรรมการเพื่อกระทำกิจกรรมพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในหน้าที่ของสภา และรายงานต่อสภา ซึ่งคณะกรรมการมีอำนาจในการออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ การตรวจสอบของรัฐสภานั้น ถือว่าเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหาร เน้นการตรวจสอบฝ่ายบริหาร และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้น และไม่เกิดความเคลือบแคลงใจสงสัย โดยเฉพาะในเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน

บทบาทในการสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเป็นความชอบธรรมในระบอบการปกครอง ประเทศบนพื้นฐานของธรรมาภิบาล จริยธรรม และความยุติธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการสร้างความเข้มแข็งทางด้านการเมืองสู่ภาคพลเมือง โดยการให้ความรู้ทางการเมือง และประชาธิปไตย และความรู้เกี่ยวกับรัฐสภาแก่ประชาชนให้มีความเข้าใจให้ถูกต้องมากที่สุด

เมื่อได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่สำคัญของรัฐสภาในส่วนที่สัมพันธ์กับการสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองแล้ว ดิฉัน จึงจะขอขยายความถึงประเด็นที่สองของหัวข้อปาฐกถาในวันนี้เลย คือ การสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมือง

การเมืองภาคพลเมืองคืออะไร โดยความหมายอย่างกว้างๆ คือ การที่ประชาชนพลเมืองใช้อำนาจตามบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าของอธิปไตย ร่วมจัดการบ้านเมืองเพื่อให้เกิดกิจการบ้านเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการร่วมจัดการบ้านเมืองสามารถกระทำได้โดยวิธีต่างๆ ทั้งผ่านระบบผู้แทนตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ถึงระดับชาติ หรือการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 4 ซึ่งได้บรรจุหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไว้หลายประการ รวมถึงการป้องกันประเทศ การรักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนั้นแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมจัดการบ้านเมืองอาจเกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติ ตามประเพณี หรือตามอัยยาศัยผ่านปัจเจกชน กลุ่ม เครือข่าย ชุมชน ประชาสังคม หรือองค์กรต่างๆ ทั้งที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย และมีได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย การดำเนินการเหล่านี้อาจนับได้เป็นส่วนหนึ่งของการเมืองภาคพลเมืองทั้งสิ้น

รัฐสภาจะสร้างความเข้มแข็งและความถูกต้องของการเมืองภาคพลเมืองได้อย่างไร

ดิฉัน มีความเชื่อว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือการที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับระบอบการเมืองการปกครองของไทย และความรู้ในเรื่องทั่วไปของรัฐสภา รวมถึงการพยายามให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านการเมืองมากขึ้น ซึ่งรัฐสภาจะต้องทำให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ได้ จากการศึกษาที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านการเมืองมากขึ้น และด้วยความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องนี้เองจะช่วยลดทอนช่องว่างที่กว้างมากขึ้นระหว่างพลเมือง และรัฐบาลให้ลดลงได้ ประชาชนจะได้รับรู้ และมีส่วนในการขับเคลื่อนประเทศโดยใช้ช่องทางของรัฐสภา

ดิฉัน โคร่ยกตัวอย่าง กิจกรรมโครงการต่างๆ ที่รัฐสภาได้ดำเนินการแล้ว และจะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป

“โครงการยุวชนประชาธิปไตย” ที่สภาผู้แทนดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2545 เป็นโครงการปลูกฝังเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้กับเยาวชน และประชาชนทั่วประเทศ ตลอดจนการสร้างให้เยาวชนมีคุณธรรม และความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกันในสังคม และมีความพอเพียง

ในการดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนั้น วุฒิสภาได้ดำเนินโครงการ “ผู้นำนักประชาธิปไตยวุฒิสภา” เพื่อให้ความรู้ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั่วประเทศ โดยวุฒิสภาจะเชื่อมประสานระหว่างประชาชน และรัฐสภา เปิดโอกาสให้ประชาชนพบปะพูดคุยกับสมาชิกวุฒิสภาอย่างใกล้ชิดเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อคิดเห็น รวมถึงการสะท้อนถึงปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติภารกิจต่อไปในอนาคต

ยังมีการกิจอื่นๆ ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ตอบสนองการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในระบบรัฐสภา อาทิ การจัดประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติต่างๆ ตามหมวดที่ 7 ว่าด้วยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ หมวด 3 และหมวด 5 นอกจากนี้ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังสามารถเข้าชื่อในจำนวนไม่ต่ำกว่าสองหมื่นคนเพื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 274 กล่าวคือ มีเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของสมาชิกวุฒิสภาให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด ซึ่งในที่นี้อาจเป็นผู้มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้ จากจุดนี้ จะเห็นได้ว่า ประชาชนสามารถตรวจสอบ และรวมตัวกันเพื่อร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่รัฐสภา เพื่อเป็นการใช้ช่องทางของรัฐสภาซึ่งทำหน้าที่ด้านนี้โดยตรงอยู่แล้ว เพื่อใช้ผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งของระบบรัฐสภาต่อไป

ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่ประชาชนควรที่จะได้รับรู้ในฐานะพลเมืองที่ดีก็คือ รัสิทธิ หน้าที่ของตนภายใต้รัฐธรรมนูญ และการมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างการทำงานของรัฐบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยที่มิใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำแต่เพียงฝ่ายเดียว

จากการเมืองในระบบเก่าได้ปรับเปลี่ยนตัวเองเข้ามาสู่การเมืองภาคประชาชนที่ให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานภาครัฐนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายนี้ รัฐสภาได้จัดตั้งสภาพัฒนาการเมืองและได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2551 แล้ว โดยสภาพัฒนาการเมืองมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง โดยมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ซึ่งสภาพัฒนาการเมืองจะเป็นก้าวแรกที่สำคัญของการสร้างความเข้มแข็งในทุกภาคส่วนต่อไป

ในการดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนั้น วุฒิสภาได้ดำเนินโครงการ “ผู้นำนักประชาธิปไตยวุฒิสภา” เพื่อให้ความรู้ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั่วประเทศ โดยวุฒิสภาจะเชื่อมประสานระหว่างประชาชน และรัฐสภา เปิดโอกาสให้ประชาชนพบปะพูดคุยกับสมาชิกวุฒิสภาอย่างใกล้ชิดเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อคิดเห็น รวมถึงการสะท้อนถึงปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติภารกิจต่อไปในอนาคต

ยังมีการกิจอื่นๆ ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ตอบสนองการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในระบบรัฐสภา อาทิ การจัดประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติต่างๆ ตามหมวดที่ 7 ว่าด้วยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ หมวด 3 และหมวด 5 นอกจากนี้ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังสามารถเข้าชื่อในจำนวนไม่ต่ำกว่าสองหมื่นคนเพื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 274 กล่าวคือ มีเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของสมาชิกวุฒิสภาให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรือ อัยการสูงสุด ซึ่งในที่นี้อาจเป็นผู้มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้ จากจุดนี้ จะเห็นได้ว่า ประชาชนสามารถตรวจสอบ และรวมตัวกันเพื่อร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่รัฐสภา เพื่อเป็นการใช้ช่องทางของรัฐสภาซึ่งทำหน้าที่ด้านนี้โดยตรงอยู่แล้ว เพื่อใช้ผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งของระบบรัฐสภาต่อไป

ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่ประชาชนควรที่จะได้รับรู้ในฐานะพลเมืองที่ดีก็คือ รัสิทธิ หน้าที่ของตนภายใต้รัฐธรรมนูญ และการมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างการทำงานของรัฐบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยที่มิใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำแต่เพียงฝ่ายเดียว

จากการเมืองในระบบเก่าได้ปรับเปลี่ยนตัวเองเข้ามาสู่การเมืองภาคประชาชนที่ให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานภาครัฐนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายนี้ รัฐสภาได้จัดตั้งสภาพัฒนาการเมืองและได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2551 แล้ว โดยสภาพัฒนาการเมืองมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง โดยมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ซึ่งสภาพัฒนาการเมืองจะเป็นก้าวแรกที่สำคัญของการสร้างความเข้มแข็งในทุกภาคส่วนต่อไป

ดังนั้น อนาคตของรัฐสภาจำเป็นต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นการประชาพิจารณ์ หรือการลงชื่อเพื่อขอพิจารณา หรือถอดถอนตามบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญได้วางไว้ดังที่ได้กล่าวมาข้างแล้ว อันจะเกิดผลให้เป็นการดำเนินการตามระบบรัฐสภาโดยมิได้ก่อให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีต โดยเกิดจากการที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบกิจการของภาครัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม สร้างความหวาดระแวงไม่เชื่อใจกันระหว่างสองฝ่ายในที่สุดก็จะไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ประเทศชาติของเรา

นอกจากนี้ รัฐสภาควรสนับสนุนการออกกฎหมาย หรือนโยบายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมากขึ้น รวมถึงพัฒนาโครงการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการต่างๆ ต่อไป เพื่อสร้างความเข้าใจกับบทบาท และสิทธิของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในรัฐสภาให้ยิ่งขึ้น

สิ่งที่รัฐสภาต้องการเห็น หรือผลสัมฤทธิ์ของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีก็คือ การสร้างสังคมที่เข้มแข็งตามหลักธรรมาภิบาลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วในบทบาทของรัฐสภา การพัฒนาคนให้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นรากฐานแรกที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางด้านการเมืองภาคพลเมือง และสามารถที่จะขยายผลต่อไปในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การบริหารทรัพยากรธรรมชาติ และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาติรัฐได้ต่อไปในอนาคต

ท้ายนี้ ดิฉันขอเน้นย้ำการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ง่ายที่สุดคือ การเสนอให้ทุกท่านสามารถส่งข้อคิดเห็น ข้อร้องเรียน หรือร้องทุกข์ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐาน นโยบายสาธารณะ อุปสรรค หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของภาครัฐในเรื่องความเป็นอยู่ในท้องถิ่นของท่านมายังรัฐสภา โดยรัฐสภาก็ได้เปิดช่องทางในการสื่อสารกับภาคประชาชนไว้หลายทาง ไม่ว่าจะเป็นทางเว็บไซต์ ทางจดหมาย หรือทางโทรศัพท์ เพื่อปรับระบบการทำงานให้ทันสมัยตามสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีได้มีเส้นแบ่งพรมแดนไว้เหมือนก่อน

ดิฉัน ขอขอบคุณท่านผู้ฟังการสัมมนาที่ได้กรุณาร่วมรับฟังเรื่องบทบาทของรัฐสภาในแง่มุมต่างๆ ตลอดวันนี้ และหวังว่าท่านจะได้รับความรู้ และนำแนวทางที่ได้จากการสัมมนาในวันนี้ ไปปรับใช้ในหน่วยงานของท่านต่อไป

ขอบคุณค่ะ